

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN VE OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ LİDERLİK YÖNELİMLERİ

Leadership Orientations of Preschool Teachers and Preschool Teacher Candidates

Dr. Öğr. Üys. Fatma YAŞAR EKİCİ

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Fakültesi, fatmayasarekici@hotmail.com

Yaşar Ekici, F.(2018). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ve Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Liderlik Yönelimleri", Vol:4, Issue:19; pp:379-392 (ISSN:2149-8598)

ARTICLE INFO

Article History

Makale Geliş Tarihi
Article Arrival Date
11/02/2018
Makale Yayın Kabul Tarihi
The Published Rel. Date
30/03/2018

Anahtar Kelimeler

Okul Öncesi Öğretmeni,
Okul Öncesi Öğretmen
Adayı, Liderlik Yönelimleri

Keywords:

Preschool Teacher,
Preschool Teacher
Candidate, Leadership
Orientations

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı okul öncesi öğretmenlerinin ve okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerinin incelenmesidir. Tarama modelindeki bu araştırmanın örneklemini ise 2016-2017 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde yer alan 3 üniversitenin eğitim fakültelerinin okul öncesi öğretmenliği lisans programında öğrenim görmekte olan toplam 280 öğrenci ile İstanbul ilinin 13 ilçesindeki 28 anasınıfı ve bağımsız anaokulunda görev yapmakta olan toplam 149 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; Öğretmen Bilgi Formu, Öğrenci Bilgi Formu ve Bolman ve Deal (1991) tarafından geliştirilip Dereli (2003) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan Liderlik Yönelimleri Ölçeği'dir. Araştırma için toplanan veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Bağımsız Grup t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar şöyledir: Okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimleri, okul öncesi öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimleri okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine, mezun olunan lise türüne, çalışılan kurum türüne, mezun olunan üniversite türüne ve bölüme göre anlamlı düzeyde farklılaşırken; yaşa ve mesleki kıdeme göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine göre anlamlı düzeyde farklılaşırken; yaşa, mezun olunan lise türüne ve sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the leadership orientations of preschool teachers and preschool teacher candidates. The screening model was used. The sample consists of 280 preschool teacher candidates studying in preschool teaching graduate program of 3 universities in İstanbul and 149 preschool teachers working in 28 preschool classes and independent preschool education institutions in 13 districts of İstanbul in academic years of 2016-2017. The data collection tools used in the research were Teacher Information Form, Student Information Form and 'Leadership Orientation Scale' developed by Bolman and Deal (1991) and adapted to Turkish by Dereli (2003). The data collected for the research were analyzed by SPSS program. Independent Group t test, One Way ANOVA and Kruskal Wallis H Test were used while analyzing data. The results obtained from the research are as follows: Leadership orientations of the preschool teachers are higher than pre-school teacher candidates. Leadership orientations of pre-school teachers vary significantly by the reason for choosing preschool teaching profession, high school type they graduated, institution type they work in, university and program type they graduated; do not vary significantly by age and professional seniority. Leadership orientations of pre-school teacher candidates vary significantly by the reason for choosing preschool teaching profession; do not vary significantly by age, high school type they graduated and class level.

1. GİRİŞ

Liderlik, bir grup insanı belli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için bireyleri harekete geçirme bilgi ve yeteneklerinin toplamıdır (Eren, 2001:342). Liderlik konusu insanlık tarihi boyunca var olan ve hiçbir zaman önemini yitirmeyen bir kavram olmuştur. Liderliğin önemi günümüzde her alanda karşımıza çıkmakta ve kendini hissettirmektedir, eğitim alanı da şüphesiz liderlik becerilerinin ve davranışlarının önem arz ettiği bir alandır (Senger, 2014:4).

Liderlik rolü günümüzde öğretmenlerin değişen profiline eklenen niteliklerden biri olmuştur. Yeni eğitim anlayışında bilgiyi aktaran öğretmenden çok, öğrenciye, veliye, okul çevresine ve meslektaşlarına öğrenmede, bireysel ve toplumsal gelişimde ön ayak olabilecek, yol gösterecek lider

öğretmen modeli değer kazanmaktadır. Eğitim, değişme ve dönüşüm sürecinde önemli bir araç olarak görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen liderliği yeni olmasa bile gitgide önem kazanan bir kavram haline gelmektedir (Dağ & Göktürk, 2014:171).

Öğretmen her şeyden önce bir eğitim uzmanıdır. Öğrenme ile ilgili bütün koşullara karar veren, neyi nasıl hangi materyallerle öğreteceğini ve nasıl değerlendireceğini belirleyen kişidir. Bir lider olarak öğretmenin, liderlikle ilgili kavramları, ilgili rol ve işlevleri bilmesi, etkili okulun yapılmasında, güçlü bir liderlik davranışının yattığının bilincinde, okuldaki gelişme ve değişmeler ile sınıfın, öğrencilerin ve çevrede yaşanan değişmelerin farkında olması lider öğretmenin temel görevleri arasında sayılabilir (Senger, 2014: 26-27).

Lider olarak öğretmenlik, öğretmenin öğrencilere öğrenme hevesini kazandırdığı ve önemli konularla nasıl başa çıkacaklarını kavratıldığı bir öğretmenlik rolüdür. Bu rolde öğreten, öğrenme-öğretme koşullarını ve atmosferini hazırlamada yüksek etkiye sahiptir. Öğrencilerle içten ilgilenir, onlar gibi hissetmeye çalışır. Gözlemlere dayanarak, önemli noktaları saptar ve öğrencilerin sonuçlara nasıl gideceğini bulur. Bu yöntemde öğretme kutsal bir görev olarak görülür, bilgiye ve öğrenmeye karşı büyük bir saygı vardır. Öğrenmenin anlamı ve büyüklüğü öğrenci tarafından benimsenir. Bunlara ek olarak, lider öğretmenlik rolünde iletişim kurmak önemlidir. Öğrencilere anlamlar, konunun inceliği, öğrenmenin amaçları ve değeri kavratılır. Öğrenilenler etkin olarak bu öğretme stratejisinde yer alır ve öğretmen, elinden geldiğince kontrol sağlamaya ve öğretme işini sistemleştirmeye çalışır. Lider olarak öğretmenlik rolü, öğrenmede açıklık temeline ve amacına çok uygundur. Görüşler öğrenciye sevgiyle aşılanır. Bunlar yalnızca okul hayatında gerekli olan bilgiler değil aynı zamanda öğrencinin tüm hayatı boyunca gerekli olacak bilgilerdir. Öğretmen sınıfı yöneten kişidir ve sınıfta öğretim için vardır. Öğretim stratejisi, yönetimi ve tekniğini derse, dersin konusuna ve hedeflerine göre seçse de öğretmen, liderlik özelliklerini gösteremediği sürece öğretimde etkililiği sağlayamaz. Öğretmen, öğretimdeki etkililiğini öğretim liderliği rollerini oynayarak gösterebilir (Can, 2006: 352-353).

Liderlik yönelimleri, farklı kurumsal güç kaynaklarının kullanımına dayanan değişik liderlik tarzlarına bütüncül bir yaklaşımla Bolman & Deal (1991) tarafından liderlerin farklı açılardan bakarak örgütlerde yaşadıkları güçlükleri aşmalarına yardımcı olmak amacıyla ortaya konmuştur. Liderlik yönelimlerinin temelinde, karmaşık olan belirtileri anlamlı bir tanıya dönüştürerek karşılaşılan sorunların daha iyi anlaşılması ve sorunların çözümüne yönelik bir dizi etkinlik gerçekleştirilmesi yer almaktadır (Dereli, 2003).

Öğretmenlerin liderlik yönelimleri denildiğinde akla gelen bir diğer nokta da liderlik yönelim türleridir. Alanyazında ele alınan liderlik yönelim türleri dört grupta sınıflandırılabilir. Bunlar; insana yönelik liderlik, yapıya (göreve-işe-üretime) yönelik liderlik, dönüşümsel (transformasyonel) liderlik ve karizmatik liderliktir. İnsana yönelik liderlik tarzında lider, izleyicilerin arzu ve ihtiyaçlarını dikkate alarak tatmin etmeye çalışmaktadır. Lider organizasyon içinde rahat ve arkadaşa bir hava yaratmakta, ancak işle ilgili girişim, planlama ve organizasyon zayıf düzeyde bulunmaktadır (Scanlan & Keys, 1987:363; Wagner & Hollenbeck, 2005: 418). İnsan (çalışan) odaklı liderler, kişiler arası ilişkilere önem veren kişiler olarak tanımlanır, bu liderler çalışanlarının ihtiyaçlarına kişisel bir ilgi gösterir ve üyeler arasındaki bireysel farklılıkları kabul eder (Robbins, 2000:134). İnsana yönelik olan liderler, grup performansını yönetmede çalışanın ihtiyaçlarını önemser (Northcraft & Neale, 1990:414). Yapıya (göreve-işe-üretime) yönelik olan liderler, işin teknik yada görev yönlerini vurgulamaya eğilimli olup, temel odak noktaları grup amaçlarının gerçekleştirilmesidir (Robbins, 2000:134). Yapıya yönelik liderler, özellikle iş ile ilgili faaliyetlere odaklanan liderlerdir (Northcraft & Neale, 1990:414). Blake ve Mouton (1982) ise bu tarz liderliği "otoriter liderlik" olarak tanımlamakta ve liderin iş koşullarını iyi planlamaya, etkin şekilde çalışmaya özen gösterdiği, ancak örgüt içindeki insan unsurunun ihmal edildiği bir liderlik stili olarak tanımlamaktadır. Bazı çalışmalarda da, yapıya yönelik liderlik yaklaşımı otokratik liderlik yaklaşımına; insana yönelik liderlik yaklaşımı ise demokratik liderlik yaklaşımına benzetilmektedir (Buono & Bowditch, 1989:162). Karizmatik liderlik, daha çok kriz ortamlarında ortaya çıkan, kurtarıcı ve sıra dışı niteliklere ve güçlü kişilik özelliklerine sahip kişilerde görülen bir liderlik tarzıdır (Çelik & Sünbül, 2008:52). Karizmatik liderin davranışı yenilikçidir ve geleneksel yaklaşımlardan bağımsız bir tarz içermektedir. Bunun yanı sıra karizmatik liderlerin ileriye görme, çekici ideolojik hedefler belirleme, etkileme ve hitabet, kahramanlık davranışları gösterebilme ve güçlü bir çehreye sahip olma gibi özellikleri bulunmaktadır. Karizmatik liderlikte lideri izleyenlerin taşıdığı nitelikler; lideri kayıtsız kabul etmek, liderin inanç ve değerlerine

güvenmek, lideri sevmek, lidere samimi itaat beslemek, liderle özdeşleşmek, göreve duygusal olarak bağlanmak, yüksek amaçlar belirlemek ve lidere destek olmak olarak sayılmaktadır (Güney, 2008). Dönüşümcü liderlik, insanlara amaçlarını, hedeflerini gerçekleştirebilmeleri için yol gösteren ve başarıya ulaşmaları için motive eden, güçlerinin farklarına varmalarını sağlayan ve potansiyel olarak yapabileceklerini düşündüklerinden fazlasını yapabileceklerine inandıran liderlik tarzıdır (Eren, 2001:483). Eğitimde dönüşümcü lider, hedeflenen değişime uygun bir okul kültürü oluşturur. Örnek olma, grup üyelerini destekleme, başarıyı özendirme ve beraber çalışma gibi davranışları, okul kültürünü yenilik ve değişim doğrultusunda değiştirir (Celep, 2004:118). Dönüşümcü liderler, izleyenleri ile ortak vizyon üzerinde konuşarak, onları geliştirerek, grup ve ekibin beklentilerini kişisel beklentilerin ötesinde tutmaları konusunda onları etkiler (Groves & Larocca, 2011).

Alan yazında liderlikle ilgili olarak; okul öncesi eğitim, okul öncesi eğitim kurumu, okul öncesi öğretmen/öğretmen adayı ve yöneticileri ile ilgili yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Bu çerçevede; okul öncesi eğitim kurumu yöneticilerinin öğretimsel liderlik uygulamalarında okul öncesi eğitim programı bilgisinin önemini (Sezer,2017), okul öncesi yöneticilerinin algılanan liderlik stilleri ile okul öncesi öğretmenlerinin yaşadıkları örgütsel sessizlik arasındaki ilişkiyi (Öncü, 2017), okul öncesi öğretmenlerinin yöneticilerinde algıladıkları öğretimsel liderlik davranışı ve örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkiyi (Şenay, 2017), okul öncesi öğretmenlerinin yöneticilerin liderlik uygulamalarını değerlendirmeleriyle örgüte güven ve okula bağlılık düzeylerini (Arabikoğlu, 2016), okul öncesi eğitim öğretmenlerinin algılarına göre okul müdürlerinin liderlik stilleri ile yenilik yönetimi arasındaki ilişkiyi (Esen, 2016), okul öncesi yöneticilerinin yaratıcı liderlik özellikleri ile okul iklimi arasındaki ilişkiyi (Öztürk & Zembat, 2015), okul öncesi yöneticilerinin liderlik stilleri ile okul kültürü arasındaki ilişkiyi (Zembat, Adak-Azdemir, Sezer, Özdemir-Becerem & Biber, 2012), okul öncesi yönetici ve öğretmenlerinin yaratıcı liderlik özelliklerini (Dikmen-Ada, 2012), anaokulu müdürlerinin etkili liderlik özelliklerine sahip olma düzeylerini (Karaevli-Üsküplü, 2011) inceleyen çalışmalara rastlanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin liderlik özellikleri ile ilgili olarak bir çalışmaya rastlanmıştır. Çimen ve Ummanel'in (2015) okul öncesi öğretmenlerinin liderlik özellikleri hakkında bir değerlendirmede bulunmak ve öğretmenlerin çocuklardan liderlik anlamında beklentilerini saptamak amacıyla yaptıkları bu nitel çalışmada, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan toplamda 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenler liderliği; grubu yöneten, önderlik eden, yol gösterici kişi olarak tanımlamışlar ve liderlerin hoşgörülü, adil, problem çözme becerileri olan, yenilikçi, ikna kabiliyeti güçlü, güvenilir ve kendini geliştiren kişiler olmaları gerektiğini belirtmiştir. Bununla beraber katılımcılar, kendi liderlik becerileri hakkında öz eleştiride bulunmuş ve bir kısmı kendilerini iyi bir lider olarak tanımlarken, bir kısmı da gelişme kaydeden liderler olarak gördüklerini söylemiştir. Çocuklar açısından bir değerlendirme yapıldığında ise, katılımcılar sınıfta liderlik özelliği sergileyen çocukların daha fazla benmerkezci ve yönlendiren kişiler olduklarını, özgüvenlerinin yüksek olduğunu ve zaman zaman öğretmen gibi davranarak arkadaşlarını peşlerinden sürüklediklerini belirtmiştir (Çimen & Ummanel, 2015:224-225).

Konuyla ilgili yapılmış araştırmalar incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin ve okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri ile ilgili yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Buna binaen bu araştırmanın temel amacı 'okul öncesi öğretmenlerinin ve okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerinin incelenmesi' olarak belirlenmiştir. Bu temel amaç çerçevesinde belirlenen alt amaçlar şöyledir:

- ✓ Okul öncesi öğretmenleri ile okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- ✓ Okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimleri okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine, yaşa, mezun olunan lise türüne, çalışılan kurum türüne, mezun olunan üniversite türü ve bölüme ve mesleki kıdeme göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- ✓ Okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine, yaşa, mezun olunan lise türüne ve sınıfa göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

2.YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin ve okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri incelendiği için tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2012).

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemini

Araştırma evrenini 2016-2017 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde yer alan 3 üniversitenin eğitim fakültelerinin okul öncesi öğretmenliği lisans programında öğrenim görmekte olan lisans öğrencileri ile İstanbul ilindeki anasınıfı ve bağımsız anaokullarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise 2016-2017 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde yer alan 3 üniversitenin (1 devlet ve 2 özel üniversite) eğitim fakültelerinin okul öncesi öğretmenliği lisans programında öğrenim görmekte olan ve tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 280 öğrenci ile İstanbul ilinin 13 ilçesindeki (Küçükçekmece, Fatih, Beylikdüzü, Esenler, Başakşehir, Avcılar, Bahçelievler, Büyükçekmece, Eyüp, Ümraniye, Ataşehir, Sancaktepe, Çekmeköy) 28 anasınıfı ve bağımsız anaokulunda (145 özel, 14 devlet) görev yapmakta olan toplam 149 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklemin özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1.Örnekleimde Yer Alan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özelliklerine İlişkin Frekans Yüzde Dağılımları

Özellik	Grup	f	%
Görev yapmakta olduğu kurum türü	Devlet	96	64.4
	Özel	53	35.6
	Toplam	149	100
Yaş	23-25 yaş arası	41	27.5
	26-30 yaş arası	59	39.6
	31 yaş ve üstü	49	32.9
	Toplam	149	100
Mezun olunan lise türü	Meslek lisesi (çocuk gelişimi)	94	63.1
	Diğer	55	36.9
	Toplam	149	100
Mezun olunan üniversite türü ve bölüm	Önlisans-çocuk gelişimi	54	38
	Lisans-okul öncesi öğretmenliği	88	62
	Toplam	142	100
Mesleki kıdem	1 ay-2 yıl arası	19	12.8
	3-4 yıl arası	27	18.1
	5-7 yıl arası	42	28.2
	8-10 yıl arası	61	40.9
	Toplam	149	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi örnekleimde yer alan okul öncesi öğretmenlerinin %64.4’ü (96) devlete bağlı anasınıfı ve bağımsız anaokullarında, %35.6’sı (53) özel anasınıfı ve anaokullarında görev yapmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin %27.5’i (41) 23-25 yaş arasında, %39.6’sı (59) 26-30 yaş arasında ve %32.9’u (49) 31 ve üstü yaş grubundadır. Okul öncesi öğretmenlerinin %63.1’i (94) meslek lisesi (çocuk gelişimi) mezunu, %36.9’u (55) diğer lise mezunudur. Okul öncesi öğretmenlerinin %38’i (54) önlisans çocuk gelişimi bölümü mezunu, %62’si (88) lisans okul öncesi öğretmenliği bölümü mezunudur. Okul öncesi öğretmenlerinin %12.8’inin (19) mesleki kıdemi 1 ay-2 yıl arasında, %18.1’inin (27) mesleki kıdemi 3-4 yıl arasında, %28.2’sinin (42) mesleki kıdemi 5-7 yıl arasında ve %40.9’unun (61) mesleki kıdemi 8-10 yıl arasındadır.

Tablo 2.Örnekleimde Yer Alan Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Özelliklerine İlişkin Frekans Yüzde Dağılımları

Özellik	Grup	f	%
Öğrenim gördüğü üniversite türü	Devlet	21	7.5
	Özel	159	92.5
	Toplam	280	100
Yaş	18-19 arası	64	27.5
	20-22 arası	144	39.6
	23 yaş ve üstü	72	32.9
	Toplam	280	100
Mezun olunan lise türü	Meslek lisesi (çocuk gelişimi)	103	36.8
	Diğer	177	63.2
	Toplam	280	100
Sınıf	1.sınıf	39	13.9
	2.sınıf	36	12.9
	3.sınıf	65	23.2
	4.sınıf	140	50
	Toplam	280	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi okul öncesi öğretmen adaylarının %7.5’i (21) devlet üniversitesinde, %92.5’i (159) özel üniversitede öğrenim görmektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarının %27.5’i (64) 18-19 yaş arasında, %39.6’sı (144) 20-22 yaş arasında ve %32.9’u (72) 23 ve üstü yaştadır. Okul öncesi öğretmenlerinin %36.8’i (103) meslek lisesi (çocuk gelişimi) mezunudur, %63.2’si (177) diğer liselerden mezundur. Okul öncesi öğretmen adaylarının %13.9’u (39) 1. Sınıfta, %12.9’u (36) 2.sınıfta, %23.2’si (65) 3.sınıfta ve %50’si (140) 4.sınıfta öğrenim görmektedir.

2.3.Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; Öğretmen Bilgi Formu, Öğrenci Bilgi Formu ve Liderlik Yönelimleri Ölçeği’dir.

Öğretmen Bilgi Formu: Araştırmada örnekleme yer alan okul öncesi öğretmenlerinin ‘okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedeni, yaş, mezun olunan lise türü, çalışılan kurum türü, mezun olunan üniversite türü ve bölüm ve mesleki kıdem’ine ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından yapılandırılmış bir form hazırlanmıştır ve okul öncesi öğretmenlerine uygulanmıştır.

Öğrenci Bilgi Formu: Araştırmada örnekleme yer alan okul öncesi öğretmen adaylarının ‘okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedeni, yaş, mezun olunan lise türü ve sınıfına ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından yapılandırılmış bir form hazırlanmıştır ve okul öncesi öğretmen adaylarına uygulanmıştır.

Liderlik Yönelimleri Ölçeği (LYÖ): Bireylerin liderlik özelliklerini değerlendirmek amacıyla Bolman ve Deal (1990) tarafından geliştirilen Liderlik Yönelimleri Ölçeği, Dereli (2003) tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Toplam 32 ifadenin yer aldığı ölçek; İnsana Yönelik Liderlik, Yapıya Yönelik Liderlik, Dönüşümsel Liderlik ve Karizmatik Liderlik olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Dereli (2003) tarafından yapılmış ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının ölçek alt boyutları için 0.84 ile 0.88 arasında olduğu, ölçeğin tamamı için ise .93 olduğu tespit edilmiştir. Özdemir-Özkan, Akın ve Durna (2015) tarafından yapılan çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı; İnsana Yönelik Liderlik alt boyutu için 0.83, Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutu için 0.75, Dönüşümsel Liderlik alt boyutu için 0.78 ve Karizmatik Liderlik alt boyutu için 0.80 ve total ölçek için 0.93 bulunmuştur. Liderlik Yönelimleri Ölçeği madde-alt boyut puan korelasyon katsayıları ise 0.46 ile 0.77 arasında bulunmuştur. (İnsana yönelik liderlik alt boyutu 0.61-0.77, Yapıya yönelik liderlik alt boyutu 0.58-0.72, Dönüşümsel liderlik alt boyutu 0.57-0.70, Karizmatik liderlik alt boyutu 0.46-0.73). 5’li likert (Hiçbir zaman: 1 puan; Nadiren: 2 puan; Bazen: 3 puan; Sık sık: 4 puan; Her zaman: 5 puan) tipinde olan ölçekten yüksek puan alınması kişinin ilgili liderlik özelliklerini her zaman sergilediğini; düşük puan alınması ise hiç sergilemediğini ifade etmektedir.

2.4.Verilerin Toplanması

Araştırmaya ilişkin veriler 2016-2017 eğitim öğretim yılında örnekleme dahil edilen üniversitelerdeki okul öncesi öğretmenliği lisans programında öğrenim gören öğrencilerden ve örnekleme dahil edilen anasınıfı ve bağımsız anaokullarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinden gönüllülük esasına dayalı olarak toplanmıştır.

2.5.Verilerin Çözülmesi

Araştırma için toplanan veriler SPSS 20 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle dağılımın normalliği test edilerek kullanılacak olan parametrik ve nonparametrik testler belirlenmiştir. Daha sonra okul öncesi öğretmenleri ile okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri arasında anlamlı fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Bağımsız Grup t Testi kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimlerinin; okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA); mesleki kıdeme göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Kruskal Wallis H testi; mezun olunan lise türü, mezun olunan üniversite ve bölüm türü ve çalışılan kurum türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Bağımsız Grup t Testi kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerinin okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine, yaşa, ve sınıfa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA); mezun olunan lise türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için Bağımsız Grup t Testi kullanılmıştır.

3.BULGULAR

Bu kısımda, araştırmadan elde edilen bulgular, alt amaçlar çerçevesinde tablolar halinde sunulmuştur.

3.1.Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı okul öncesi öğretmenleri ile okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Birinci alt amaca ilişkin bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.Okul Öncesi Öğretmenleri İle Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Liderlik Yönelimleri Arasında Anlamlı Fark Olup Olmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

LYÖ	Bağımsız değişken	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	T Testi		
						t	Sd	P
İnsana Yönelik Liderlik	Okul öncesi öğretmeni	149	33.28	4.165	.341	2.474	427	.014*
	Okul öncesi öğretmen adayı	280	32.26	3.978	.238			
Yapıya Yönelik Liderlik	Okul öncesi öğretmeni	149	33.01	4.397	.360	4.909	427	.000*
	Okul öncesi öğretmen adayı	280	30.90	4.153	.248			
Dönüşümsel Liderlik	Okul öncesi öğretmeni	149	30.72	5.004	.410	5.769	427	.000*
	Okul öncesi öğretmen adayı	280	27.87	4.801	.287			
Karizmatik Liderlik	Okul öncesi öğretmeni	149	30.77	5.093	.417	2.123	427	.002*
	Okul öncesi öğretmen adayı	280	29.17	4.860	.290			

Tablo 3 incelendiğinde görülmektedir ki İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda ($t=2.474$; $p<.05$), Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda ($t=4.909$; $p<.05$), Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda ($t=5.769$; $p<.05$) ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda ($t=2.123$; $p<.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde söz konusu farklılığın okul öncesi öğretmenlerin lehine gerçekleştiği görülmektedir.

3.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı, okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimlerinin okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine, yaşa, mezun olunan lise türüne, çalışılan kurum türüne, mezun olunan üniversite türü ve bölüme ve mesleki kıdeme göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. İkinci alt amaca ilişkin bulgular Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8 ve Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 4.Okul Öncesi Öğretmenlerinin Liderlik Yönelimlerinin Mesleği Seçme Nedenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Yapılan Kruskal Wallis-H Test Sonuçları

LYÖ	Öğretmenlik mesleğini seçme nedeni	N	Sıra Ort.	SD	X^2	P	Anlamlı Fark
-----	------------------------------------	---	-----------	----	-------	---	--------------

İnsana Yönelik Liderlik	1.Çocukları sevdiğim için	46	72.97	2	16.092	.000*	1-2
	2.ailemin isteği ve iş garantisi	18	36.36				
	3.kişilik yapıma uygun olması	79	79.56				
Yapıya Yönelik Liderlik	1.Çocukları sevdiğim için	46	71.39	2	3.489	.175	---
	2.ailemin isteği ve iş garantisi	18	55.92				
	3.kişilik yapıma uygun olması	79	76.02				
Dönüşümsel Liderlik	1.Çocukları sevdiğim için	46	75.01	2	4.131	.127	---
	2.ailemin isteği ve iş garantisi	18	53.50				
	3.kişilik yapıma uygun olması	79	74.46				
Karizmatik Liderlik	1.Çocukları sevdiğim için	46	78.85	2	3.737	.154	---
	2.ailemin isteği ve iş garantisi	18	56.72				
	3.kişilik yapıma uygun olması	79	71.49				

Tablo 4 incelendiğinde görülmektedir ki okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimleri mesleği seçme nedenine göre Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda ($X^2=16.092;p>.05$), Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda ($X^2=3.489;p>.05$) ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda ($X^2=3.737;p>.05$) anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bundan farklı olarak okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimleri mesleği seçme nedenine göre İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda ($X^2=16.092;p<.05$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Kruskal Wallis-H sonrası anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere ikili karşılaştırma testlerinden Mann Whitney-U ve Bağımsız Grup t testi yapılarak gruplar arasında tek tek karşılaştırmaya gidilmiştir. Bunun neticesinde anlamlı farkın mesleği seçme nedeni 'ailesinin isteği ve iş garantisi' olan okul öncesi öğretmenleri ile mesleği seçme nedeni 'çocukları sevmeye' ve 'kişilik yapısına uygunluk' olanlar arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sıra ortalamalarına göre mesleği seçme nedeni 'çocukları sevmeye (sıra ort.=72.97)' ve 'kişilik yapısına uygunluk (sıra ort.=79.56)' olanların, mesleği seçme nedeni 'ailesinin isteği ve iş garantisi' olanlara (sıra ort.=36.36) oranla İnsana Yönelik Liderlik puanları daha yüksektir.

Tablo 5.Okul Öncesi Öğretmenlerinin Liderlik Yönelimlerinin Yaşa Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f . $\bar{X}$ ve ss Değerleri						ANOVA Sonuçları					
LYÖ	Grup	N	$\bar{X}$	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	P	Anlamlı Fark
İnsana Yönelik Liderlik	23-25 yaş arası	41	33.83	4.555	G.Arası	24.506	2	12.253	.703	.497	---
	26-30 yaş arası	59	32.83	4.145	G.İç	2543.212	146	17.419			
	31 yaş ve üstü	49	33.35	3.865	Toplam	2567.718	148				
Yapıya Yönelik Liderlik	23-25 yaş arası	41	32.98	4.396	G.Arası	4.651	2	2.326	.119	.888	---
	26-30 yaş arası	59	32.83	4.515	G.İç	2856.342	146	19.564			
	31 yaş ve üstü	49	33.24	4.333	Toplam	2860.993	148				
Dönüşümsel Liderlik	23-25 yaş arası	41	30.78	5.266	G.Arası	3.265	2	1.632	.064	.938	---
	26-30 yaş arası	59	30.85	4.849	G.İç	3702.896	146	25.362			
	31 yaş ve üstü	49	30.51	5.063	Toplam	3706.161	148				
Karizmatik Liderlik	23-25 yaş arası	41	30.61	4.893	G.Arası	40.532	2	20.266	.779	.461	---
	26-30 yaş arası	59	31.37	4.824	G.İç	3798.247	146	26.015			
	31 yaş ve üstü	49	30.16	5.573	Toplam	3838.779	148				

Tablo 5'te görüldüğü üzere Liderlik Yönelimleri Ölçeği'nin İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda ($F=.703;p>.05$), Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda ($F=.119;p>.05$), Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda ($F=.064;p>.05$) ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda ($F=.779;p>.05$) yaşa göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 6.Okul Öncesi Öğretmenlerinin Liderlik Yönelimlerinin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

LYÖ	Mezun olunan lise türü	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	T Testi		
						t	Sd	P

İnsana Yönelik Liderlik	Meslek lisesi (çocuk gelişimi)	94	33.63	4.090	.422	1.354	147	.178
	Diğer	55	32.67	4.260	.574			
Yapıya Yönelik Liderlik	Meslek lisesi (çocuk gelişimi)	94	33.33	4.415	.455	1.174	147	.242
	Diğer	55	32.45	4.350	.587			
Dönüşümsel Liderlik	Meslek lisesi (çocuk gelişimi)	94	31.41	5.058	.522	2.252	147	.026*
	Diğer	55	29.53	4.721	.637			
Karizmatik Liderlik	Meslek lisesi (çocuk gelişimi)	94	30.79	5.324	.549	.069	147	.945
	Diğer	55	30.73	4.720	.636			

Tablo 6 incelendiğinde görülmektedir ki İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda ($t=1.354$; $p>.05$), Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda ($t=1.174$; $p>.05$) ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda ($t=.069$; $p>.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Bundan farklı olarak Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda ($t=2.252$; $p<.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde söz konusu farklılığın meslek lisesi (çocuk gelişimi) mezunu olan okul öncesi öğretmenleri lehine gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 7.Okul Öncesi Öğretmenlerinin Liderlik Yönelimlerinin Çalışılan Kurum Türüne Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

LYÖ	Çalışılan kurum türü	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	T Testi		
						t	Sd	P
İnsana Yönelik Liderlik	Devlet	96	32.64	4.368	.446	-2.734	147	.007*
	Özel	53	34.43	3.522	.484			
Yapıya Yönelik Liderlik	Devlet	96	32.47	4.415	.451	-2.056	147	.042*
	Özel	53	33.98	4.231	.581			
Dönüşümsel Liderlik	Devlet	96	29.84	5.029	.513	-3.022	147	.003*
	Özel	53	32.30	4.593	.631			
Karizmatik Liderlik	Devlet	96	30.10	4.934	.504	-2.125	147	.036*
	Özel	53	31.96	5.203	.715			

Tablo 7 incelendiğinde görülmektedir ki İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda ($t=-2.734$; $p<.05$), Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda ($t=-2.056$; $p<.05$), Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda ($t=-3.022$; $p<.05$) ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda ($t=-2.125$; $p<.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde söz konusu farklılığın özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerinin lehine gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 8.Okul Öncesi Öğretmenlerinin Liderlik Yönelimlerinin Mezun Olunan Üniversite ve Bölüm Türüne Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

LYÖ	Mezun olunan üniversite ve bölüm türü	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	T Testi		
						t	Sd	P
İnsana Yönelik Liderlik	Önlisans çocuk gelişimi	54	33.98	4.566	.621	1.430	140	.155
	Lisans okul öncesi öğretmenliği	88	32.95	3.883	.414			
Yapıya Yönelik Liderlik	Önlisans çocuk gelişimi	54	33.02	4.423	.602	.159	140	.874
	Lisans okul öncesi öğretmenliği	88	32.90	4.366	.465			
Dönüşümsel Liderlik	Önlisans çocuk gelişimi	54	31.83	5.449	.741	2.137	140	.034*
	Lisans okul öncesi öğretmenliği	88	30.00	4.644	.495			
Karizmatik Liderlik	Önlisans çocuk gelişimi	54	31.28	5.437	.740	.863	140	.390
	Lisans okul öncesi öğretmenliği	88	30.51	4.946	.527			

Tablo 8. incelendiğinde görülmektedir ki İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda ($t=1.430$; $p>.05$), Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda ($t=.159$; $p>.05$) ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda ($t=2.137$; $p>.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Bundan farklı olarak Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda ($t=.863$; $p<.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde söz konusu farklılığın önlisans çocuk gelişimi bölümü mezunu olan okul öncesi öğretmenleri lehine gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 9.Okul Öncesi Öğretmenlerinin Liderlik Yönelimlerinin Mesleki Kıdeme Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını

Belirlemek Üzere Yapılan Yapılan Kruskal Wallis-H Test Sonuçları

LYÖ	Mesleki Kıdem	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P	Anlamlı Fark
İnsana Yönelik Liderlik	1 ay-2 yıl arası	19	82.92				
	3-4 yıl arası	27	73.37	3	1.023	.796	---
	5-7 yıl arası	42	76.67				
	8-10 yıl arası	61	72.11				
Yapıya Yönelik Liderlik	1 ay-2 yıl arası	19	80.32				
	3-4 yıl arası	27	65.48	3	2.169	.538	---
	5-7 yıl arası	42	73.17				
	8-10 yıl arası	61	78.82				
Dönüşümsel Liderlik	1 ay-2 yıl arası	19	73.89				
	3-4 yıl arası	27	73.50	3	.131	.988	---
	5-7 yıl arası	42	74.29				
	8-10 yıl arası	61	76.50				
Karizmatik Liderlik	1 ay-2 yıl arası	19	76.42				
	3-4 yıl arası	27	69.98	3	.498	.919	---
	5-7 yıl arası	42	77.18				
	8-10 yıl arası	61	75.28				

Tablo 9 incelendiğinde görülmektedir ki okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimleri mesleki kıdeme göre İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda ($X^2=1.023;p>.05$), Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda ($X^2=2.169;p>.05$), Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda ($X^2=.131;p>.05$), ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda ($X^2=.498;p>.05$) anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

3.3.Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerinin okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine, yaşa, mezun olunan lise türüne ve sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yöneliktir. Üçüncü alt amaca ilişkin bulgular Tablo 10, Tablo 11, Tablo 12 ve Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 10.Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Liderlik Yönelimlerinin Mesleği Seçme Nedenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

LYÖ	Grup	f . $\bar{X}$ ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları					
		N	$\bar{X}$	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	P	Anlamlı Fark
İnsana Yönelik Liderlik	1.Çocukları sevdiğim için	91	32.55	4.050	G.Arası	225.274	2	112.637	7.877	.000*	1-2
	2.ailemin isteği ve iş garantisi	43	30.28	4.148	G.içi	3660.827	256	14.300			1-3
	3.kişilik yapıma uygun olması	125	32.90	3.433	Toplam	3886.100	258				
Yapıya Yönelik Liderlik	1.Çocukları sevdiğim için	91	31.00	4.735	G.Arası	64.321	2	32.160	1.884	.154	
	2.ailemin isteği ve iş garantisi	43	29.77	3.611	G.içi	4370.474	146	17.072			---
	3.kişilik yapıma uygun olması	125	31.16	3.815	Toplam	4434.795	148				
Dönüşümsel Liderlik	1.Çocukları sevdiğim için	91	28.19	4.906	G.Arası	191.899	2	95.950	4.452	.013*	1-2
	2.ailemin isteği ve iş garantisi	43	25.93	5.120	G.içi	5517.815	256	21.554			2-3
	3.kişilik yapıma uygun olması	125	28.28	4.261	Toplam	5709.714	258				
Karizmatik Liderlik	1.Çocukları sevdiğim için	91	30.05	4.743	G.Arası	272.564	2	136.282	6.104	.003*	1-2
	2.ailemin isteği ve iş garantisi	43	27.02	4.517	G.içi	5715.590	256	22.327			2-3
	3.kişilik yapıma uygun olması	125	29.34	4.781	Toplam	5988.154	258				

Tablo 10'da görüldüğü üzere Liderlik Yönelimleri Ölçeği'nin Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda ($F=1.884;p>.05$) okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bundan farklı olarak;

İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=7.877;p<.05$). Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla varyansın homojenliği test edilmesinin ardından Scheffe analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda görülmüştür ki: Mesleği seçme nedeni 'çocukları sevme' olan okul öncesi öğretmen adaylarının insana yönelik liderlik puanları, mesleği seçme nedeni 'ailesinin isteği ve iş garantisi' olan okul öncesi öğretmen adaylarının puanlarına göre daha yüksektir. Mesleği seçme nedeni 'kişilik yapısına uygun olması' olan okul öncesi öğretmen adaylarının insana yönelik liderlik puanları, mesleği seçme nedeni 'çocukları sevme' olan okul öncesi öğretmen adaylarının puanlarına göre daha yüksektir.

Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda ($F=4.452;p<.05$) ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda ($F=6.104;p<.05$) okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine göre grupların aritmetik

ortalamları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla varyansın homojenliği test edilmesinin ardından Scheffe analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda görülmüştür ki; mesleği seçme nedeni 'çocukları sevme' olan ve 'kişilik yapısına uygun olması' olan okul öncesi öğretmen adaylarının dönüşümsel liderlik puanları ve karizmatik liderlik puanları, mesleği seçme nedeni 'ailesinin isteği ve iş garantisi' olan okul öncesi öğretmen adaylarının puanlarına göre daha yüksektir.

Tablo 11.Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Liderlik Yönelimlerinin Yaşa Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f . X̄ ve ss Değerleri</i>						<i>ANOVA Sonuçları</i>					
LYÖ	Grup	N	X̄	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	P	Anlamlı Fark
İnsana Yönelik Liderlik	18-19 yaş arası	64	32.47	3.599	G.Arası	12.489	2	6.244	.393	.675	---
	20-22 yaş arası	144	32.06	4.154	G.İçi	4401.479	277	15.890			
	23 yaş ve üstü	72	32.49	3.968	Toplam	4413.968	279				
Yapıya Yönelik Liderlik	18-19 yaş arası	64	30.45	4.190	G.Arası	44.825	2	22.412	1.302	.274	---
	20-22 yaş arası	144	30.77	4.012	G.İçi	4767.172	277	17.210			
	23 yaş ve üstü	72	31.54	4.376	Toplam	4811.996	279				
Dönüşümsel Liderlik	18-19 yaş arası	64	27.03	4.707	G.Arası	129.770	2	64.885	2.853	.059	---
	20-22 yaş arası	144	27.71	4.838	G.İçi	6300.340	277	22.745			
	23 yaş ve üstü	72	28.93	4.682	Toplam	6430.111	279				
Karizmatik Liderlik	18-19 yaş arası	64	28.95	4.481	G.Arası	8.037	2	4.019	.169	.844	---
	20-22 yaş arası	144	29.14	5.074	G.İçi	6581.734	277	23.761			
	23 yaş ve üstü	72	29.43	4.800	Toplam	6589.771	279				

Tablo 11'de görüldüğü üzere Liderlik Yönelimleri Ölçeği'nin İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda (F=.393;p>.05), Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda (F=1.302;p>.05), Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda (F=2.853;p>.05) ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda (F=.169;p>.05) yaşa göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 12.Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Liderlik Yönelimlerinin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

LYÖ	Mezun olunan lise türü	N	X̄	SS	Sh _{x̄}	T Testi		
						t	Sd	P
İnsana Yönelik Liderlik	Meslek lisesi (çocuk gelişimi)	103	31.81	3.860	.380	-1.480	278	.140
	Diğer	177	32.53	4.031	.303			
Yapıya Yönelik Liderlik	Meslek lisesi (çocuk gelişimi)	103	30.61	4.294	.423	-.863	278	.389
	Diğer	177	31.06	4.072	.306			
Dönüşümsel Liderlik	Meslek lisesi (çocuk gelişimi)	103	27.81	4.625	.456	-.167	278	.867
	Diğer	177	27.90	4.913	.369			
Karizmatik Liderlik	Meslek lisesi (çocuk gelişimi)	103	29.01	4.671	.460	-.431	278	.667
	Diğer	177	29.27	4.978	.374			

Tablo 12 incelendiğinde görülmektedir ki İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda (t=-1.480; p>.05), Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda (t=-.863; p>.05), Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda (t=-.167; p>.05) ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda (t=-.431; p>.05) grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 13.Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Liderlik Yönelimlerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f . X̄ ve ss Değerleri</i>						<i>ANOVA Sonuçları</i>					
LYÖ	Grup	N	X̄	SS	VAR.K	KT	Sd	KO	F	P	Anlamlı

İnsana Yönelik Liderlik	1.sınıf	39	32.64	3.352	G.Arası	36.235	3	12.078			
	2.sınıf	36	32.75	4.115	G.içi	4377.733	276	15.861	.762	.517	---
	3.sınıf	65	32.52	4.265	Toplam	4413.968	279				
	4.sınıf	140	31.91	3.973							
Yapıya Yönelik Liderlik	1.sınıf	39	30.46	3.858	G.Arası	10.893	3	3.631			
	2.sınıf	36	30.78	4.120	G.içi	4801.104	276	17.395	.209	.890	---
	3.sınıf	65	31.09	4.408	Toplam	4811.996	279				
	4.sınıf	140	30.96	4.153							
Dönüşümsel Liderlik	1.sınıf	39	27.28	4.989	G.Arası	54.023	3	18.008			
	2.sınıf	36	27.61	3.548	G.içi	6376.088	276	23.102	.779	.506	---
	3.sınıf	65	28.62	5.237	Toplam	6430.111	279				
	4.sınıf	140	27.75	4.824							
Karizmatik Liderlik	1.sınıf	39	29.90	4.424	G.Arası	38.889	3	12.963			
	2.sınıf	36	29.64	4.135	G.içi	6550.882	276	23.735	.546	.651	---
	3.sınıf	65	28.88	5.550	Toplam	6589.771	279				
	4.sınıf	140	28.99	4.826							

Tablo 13'te görüldüğü üzere Liderlik Yönelimleri Ölçeği'nin İnsana Yönelik Liderlik alt boyutunda ($F=.762;p>.05$), Yapıya Yönelik Liderlik alt boyutunda ($F=.209;p>.05$), Dönüşümsel Liderlik alt boyutunda ($F=.779;p>.05$) ve Karizmatik Liderlik alt boyutunda ($F=.546;p>.05$) sınıfa göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu kısımda, okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerine ilişkin sonuçlar tartışılarak sunulmuş ve konuyla ilgili önerilere yer verilmiştir.

Araştırmadan elde edilen ilk sonuç şöyledir: Okul öncesi öğretmenleri ile okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Buna göre; okul öncesi öğretmenlerinin insana yönelik, yapıya yönelik, dönüşümsel ve karizmatik liderlik yönelimleri okul öncesi öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Bu durum, mezuniyet sonrası öğretmenlik mesleğini deneyimleyen okul öncesi öğretmenlerinin deneyimlerinin, onların liderlik yönelimlerini belirlediği şeklinde yorumlanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimlerine ilişkin sonuçlar şöyledir:

Okul öncesi öğretmenlerinin yapıya yönelik, dönüşümsel ve karizmatik liderlik yönelimleri okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken; insana yönelik liderlik yönelimleri okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre; mesleği seçme nedeni 'çocukları sevmek' ve 'kişilik yapısına uygunluk' olan okul öncesi öğretmenlerinin, mesleği seçme nedeni 'ailesinin isteği ve iş garantisi' olanlara göre insana yönelik liderlik yönelimleri daha yüksektir. Bu sonuç, bir 'insan yetiştirme mesleği' olan öğretmenlik mesleğinin yeterli düzeyde yerine getirilebilmesi için çocukları sevmek ve kişilik yapısının bu mesleğe uygunluğunun ne derece önemli olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Çocuk sevgisi olmadan sınıf ortamında çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verilebilmesi, sınıf yönetiminin oluşturulabilmesi, zevkli ve eğlenceli öğrenme ortamlarının sunulabilmesi ve etkili liderlik yapılabilmesi mümkün değildir (Ergün, & Özdaş 1999).

Okul öncesi öğretmenlerinin insana, yapıya yönelik liderlik yönelimleri ve karizmatik liderlik yönelimleri mezun olunan lise türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken; dönüşümsel liderlik yönelimleri mezun olunan lise türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre; meslek lisesi (çocuk gelişimi) mezunu olan okul öncesi öğretmenlerinin, diğer liselerden mezun olanlara göre dönüşümsel liderlik yönelimleri daha yüksektir. Meslek lisesi (çocuk gelişimi) mezunu olan öğretmenlerin okul öncesi eğitim kurumları ve okul öncesi dönem çocukları ile ilgili bilgi ve deneyimleri diğer liselerden mezun olanlara göre daha fazladır. Bu durum, meslek liselerinde iken bu alanla ilgili branş dersleri ve staj uygulamalarının söz konusu olmasıyla ilgilidir. Lise yılları, okul öncesi öğretmen adaylarının kişilik, ilgi ve yeteneklerinin şekillendiği ergenlik dönemini kapsamaktadır. Bu dönemde eğitim görülen lise, kişilerin mesleki ilgi ve tercihlerini de etkilemektedir.

Bu durumun okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik yaptıkları süreçte liderlik yönelimlerini de etkilediği söylenebilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimleri çalışılan kurum türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre; özel okul öncesi eğitim kurumunda çalışan okul öncesi öğretmenlerinin insana yönelik, yapıya yönelik, dönüşümsel ve karizmatik liderlik yönelimleri, devlet okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenlerine göre daha yüksektir. Bu durumun, özel okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlere sunulan ekonomik, teknik ve yönetsel imkanların devlettekilere göre daha fazla olması ile ilgili olduğu düşünülebilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin insana, yapıya yönelik liderlik yönelimleri ve karizmatik liderlik yönelimleri mezun olunan üniversite ve bölüm türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken; dönüşümsel liderlik yönelimleri mezun olunan üniversite ve bölüm türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre; önlisans çocuk gelişimi bölümü mezunu olan okul öncesi öğretmenlerinin, lisans okul öncesi öğretmenliği bölümünden mezun olanlara göre dönüşümsel liderlik yönelimleri daha yüksektir. Bu durum, önlisans çocuk gelişimi programı ile lisans okul öncesi öğretmenliği programında verilen derslerin ve staj imkanlarının farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimleri yaşa ve mesleki kıdeme göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Köleşoğlu (2009) ilköğretim öğretmenleri örneğinde, öğretmenlerin liderlik özellikleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve araştırmada öğretmenlerin liderlik özelliklerinin yaşa göre farklılaşmadığını saptamıştır. Bu sonuç, öğretmenlik mesleğini yapan bireylerin liderlik yönelimlerinin yaş ve mesleki kıdemden daha çok, deneyim ve kişilik özelliklerinden etkilendiği fikrini akla getirmektedir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerine ilişkin sonuçlar şöyledir:

Okul öncesi öğretmen adaylarının yapıya yönelik liderlik yönelimleri okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken; insana yönelik, dönüşümsel ve karizmatik liderlik yönelimleri okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçme nedenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre; mesleği seçme nedeni 'çocukları sevme' olan okul öncesi öğretmen adaylarının insana yönelik liderlik yönelimleri mesleği seçme nedeni 'ailesinin isteği ve iş garantisi' olan okul öncesi öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Mesleği seçme nedeni 'kişilik yapısına uygun olması' olan okul öncesi öğretmen adaylarının insana yönelik liderlik yönelimleri, mesleği seçme nedeni 'çocukları sevme' olan okul öncesi öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Mesleği seçme nedeni 'çocukları sevme' ve 'kişilik yapısına uygun olması' olan okul öncesi öğretmen adaylarının dönüşümsel ve karizmatik liderlik yönelimleri, mesleği seçme nedeni 'ailesinin isteği ve iş garantisi' olan okul öncesi öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Bu sonuç, okul öncesi öğretmenliği mesleğini seçerken kişilik yapısına uygunluğun ve çocuk sevme durumunun, liderlik yönelimini de etkilediğini göstermektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri yaşa, mezun olunan lise türüne ve sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Güngör (2016), yaptığı araştırmada öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerinin yaşa ve sınıfa göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Arslan ve Uslu (2014) öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerini inceledikleri araştırmada öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerinin mezun olunan lise türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını fakat; yaşa göre yaşı büyük olanlar lehine, sınıf düzeyine göre ise üst sınıf düzeylerinde öğrenim görenler lehine anlamlı düzeyde farklılaştığını saptamıştır. Araştırma sonuçları arasındaki bu farklılık örneklem grubunun farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Okul öncesi dönem, bireyin çok yönlü gelişiminin en hızlı gerçekleştiği özel bir evredir. Bu dönemde çocukların kişilik yapılarının da temelleri atılmaktadır. Bununla birlikte çocuklar bu dönemde en çok taklit ederek ve rol model alarak öğrenir ve bu yolla kendilik algıları oluşur. Bu noktada okul öncesi öğretmenleri, çocuklar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Okul öncesi öğretmeni, bu yaş grubu çocuklara liderlik etmektedir. Liderlik özelliklerini çocukların gelişimi ve eğitimini destekleyecek şekilde yönlendiren ve geliştiren öğretmenler, ülkelerin geleceğine olumlu yön veren nesiller yetiştireceklerdir. Bu bağlamda hem lisans eğitimi sürecinde hem de öğretmenlik yaptıkları dönemde okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimlerini geliştirip destekleyecek eğitimler verilebilir ve bu konuda farkındalık kazanmaları sağlanabilir. Araştırmacılara yönelik olarak; okul öncesi

öğretmenlerinin liderlik yönelimlerinin çocukların gelişimleri üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Arabikoğlu, S.N. (2016). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yöneticilerin Liderlik Uygulamalarını Değerlendirmeleriyle Örgüte Güven ve Okula Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Arslan, H., & Uslu, B. (2014). "Öğretmen Adaylarının Liderlik Yönelimlerinin İncelenmesi" E-Journal of Educational Research, 5(1): 42-60.
- Blake, R. & Mouton, J.S. (1982). "Theory and Research for Developing a Science of Leadership". Journal of Applied Behavioural Science, 18: 275-291.
- Bolman, L.G. & Deal, T.G. (1991). Reframing Organizations. Artistry, Choice and Leadership. San Francisco: Jossey-Bass, 1991.
- Budak G. (2003). Liderlik ve Liderlik Kuramlarına Bütünleşik Bir Yaklaşım, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir.
- Buono, A.F. & Bowditch, J.L. (1989). The Human Side of Mergers and Acquisitions: Managing Collisions between People, Cultures and Organizations, Jossey-Bass, San Francisco.
- Can, N. (2006). "Öğretmen Liderliğinin Gelişmesinde Müdürün Rol Ve Stratejileri", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(2): 349-363.
- Celep, C. (2004). Dönüşümsel Liderlik, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Çelik, C. & Sünbül, Ö. (2008). "Liderlik Algılamalarında Eğitim ve Cinsiyet Faktörü: Mersin İlinde Bir Alan Araştırması", SDÜ İİBF Dergisi, 13(3): 49-66.
- Çimen, A. & Ummanel, A. (2015). "Okul Öncesi Öğretmenlerin Liderlik Özellikleri Ve Çocuklardan Beklentileri", 2. Kıbrıs Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 03-06 Aralık 2015, 224-238, Kyrenia, North Cyprus.
- Dağ, İ. & Göktürk, T. (2014). "Sınıf Yönetiminde Liderlik ve Liderliğin Sınıf Yönetimine Katkıları", International Journal of Social Science, 27: 171-184.
- Dereli, M. (2003). "A Survey Research of Leadership Styles of Elementary School Principals", Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dikmen-Ada, B. (2012). "Yaratıcı Liderlik Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Okul Öncesi Yönetici Ve Öğretmenlerinin Yaratıcı Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eren, E. (2001). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, Beta Yayınları, İstanbul.
- Eren E. (2004). Yönetim ve Organizasyon, Beta Basın Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Ergün, M., & Özdaş, A. (1999). "Okul Gözlemi ve Uygulama Çalışmalarının Öğretmen Adayları Üzerindeki Etkisi". AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 3: 115-119.
- Esen, F. (2016). "Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Algılarına Göre Okul Müdürlerinin Liderlik Stilleri ile Yenilik Yönetimi Arasındaki İlişki", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Groves, K, Larocca, M. (2011). "An Empirical Study of Leader Ethical Values, Transformational and Transactional Leadership and Follower Attitudes Toward Corporate Social Responsibility", Journal of Business Ethics, 103: 511-28.
- Güney S. (2008). Davranış Bilimleri, (4.Baskı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Güngör, N.B. (2016). "Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançları İle Liderlik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Karaevli-Üsküplü, Ö. (2011). "Anaokulu Müdürlerinin Liderlik Özelliklerine Sahip Olma Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Köleşoğlu, G. (2009). "İlköğretim Öğretmenlerinin Liderlik Özellikleri İle İletişim Becerileri Arasındaki İlişki (İstanbul İli Beyoğlu İlköğretim Okullarında Bir Uygulama)", Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Northcraft, G.B. & Neale, M.A. (1990). Organizational Behavior-A Management Challenge, The Dryden Pres, ABD.
- Öncü, B. (2017). "Okul Öncesi Yöneticilerinin Algılanan Liderlik Stilleri ile Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşadıkları Örgütsel Sessizlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Kırklareli İli Örneği)", Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir-Özkan, N., Akın, S. & Durna, Z. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin Liderlik Yönelimleri ve Motivasyon Düzeyleri", Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi,12(1): 51-61.
- Öztürk, M. & Zembat, R. (2015). "Okul Öncesi Yöneticilerinin Yaratıcı Liderlik Özellikleri İle Okul İklimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", The Journal of Academic Social Science Studies, 31: 455-467.
- Robbins, S.P. (2000). Essentials of Organizational Behavior, (6th edition), Upper Saddle River, N.J Prentice Hall.
- Scanlan, B.K. & Keys, B. (1987). Management and Organizational Behavior, (2nd edition), Krieger Pub Co, Krieger.
- Senger, K. (2014). "Öğretmenlerin Liderlik Yönelim Algılarının İncelenmesi (Kars İli Örneği)", Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Sezer, G. (2017). "Okul Öncesi Eğitim Kurumu Yöneticilerinin Öğretimsel Liderlik Uygulamalarında Okul Öncesi Eğitim Programı Bilgisinin Önemi", Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Şenay, T. (2017). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yöneticilerinde Algıladıkları Öğretimsel Liderlik Davranışı ve Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki". Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Wagner, J.A. & Hollenbeck, J.R. (2005). Management of Organizational Behavior, (5th edition), Thomson/South-Western.
- Zembat, R.; Adak-Özdemir, A.; Sezer, T.; Özdemir-Beceren, B. & Biber, K. (2012). "Okul Öncesi Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Okul Kültürü Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", E-Journal of New World Sciences Academy, 7(2): 798-811.